

АКТУАЛЬНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛІЗОВАНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Успішне вирішення проблеми якісної підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей у закладах вищої світи передбачає активізацію педагогічних зусиль за низкою напрямків, найважливішим з яких є індивідуалізація та диференціація процесу навчання. Приспособлення форм та методів педагогічного впливу до індивідуальних особливостей та потреб майбутніх учителів природничих спеціальностей необхідно для того, щоб забезпечити запроєктований рівень особистісного та професійного розвитку випускника вищої школи. У цьому сенсі індивідуальний та диференційований підходи у навчанні створюють найсприятливіші можливості для розвитку пізнавальних сил, активності, професійних умінь та навичок, нахилів та обдарувань кожного студента.

Диференційована та індивідуалізована підготовка майбутніх учителів природничих спеціальностей передбачає узагальнення теоретико-методологічних положень процесу професійної підготовки в єдності процесів індивідуалізації та диференціації, на основі яких уможливується формування принципів організації освітнього процесу, а також пошук механізмів перетворення педагогічної діяльності, розробка інноваційних моделей розвитку професійної освіти, технологій та механізмів їхньої реалізації. Диференційована та індивідуалізована підготовка майбутніх учителів природничих спеціальностей є однією з найпродуктивніших технологій у сучасній вищій школі, оскільки формує навички комплексного використання знань; виробляє раціональні шляхи вирішення складних завдань, що унеможливають еkleктичність та вузькоемпіричну спрямованість; розвиває новий спосіб мислення, вміння бачити загальне у приватному та приватне аналізувати з позицій загального; значно активізує навчальну діяльність студентів.

Ключові слова: диференціація, індивідуалізація, майбутні учителі природничих спеціальностей, система професійної підготовки, заклади вищої освіти.

Сучасна система професійної підготовки педагогічних кадрів в українських закладах вищої освіти (ЗВО) зазнає значних інноваційних перетворень. Вони стосуються не лише змісту освіти, а й способів забезпечення її засвоєння студентами на високому методичному та технологічному рівнях, а також формування творчої особистості, здатної до подальшого професійного самовдосконалення. Однак в умовах існуючої системи вищої освіти з її досить суворою регламентацією освітнього процесу формування ініціативного, діяльнісного фахівця з вираженою індивідуальністю викликає певні труднощі [4, с. 150]. Уже з перших днів навчання у ЗВО студенти стикаються з численними психологічними труднощами та навчальними проблемами, які посилюються адаптацією до умов ЗВО, специфіки обраної професії та студентського середовища [1].

Вирішення окреслених проблем вбачаємо в індивідуалізації та диференціації освітнього процесу, що дає змогу забезпечити оптимальну психологічну адаптацію до нового освітнього середовища та безперешкодне навчальне «просування» студентів [9, с. 17]. Відтак, основними напрямками вдосконалення системи підготовки майбутніх учителів, зокрема й природничих спеціальностей вбачаємо:

- 1) конкретизацію цілей підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей у ЗВО;
- 2) реалізацію професійної спрямованості підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності у ЗВО;
- 3) формування готовності майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності на засадах диференціації та індивідуалізації навчання.

Визнаючи актуальність та значущість наявних наукових досліджень у галузі індивідуалізації та диференціації підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей, зазначимо, що індивідуалізовано-диференційований підхід не реалізувався поки що як цілісна наукова концепція підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей, що ускладнює його застосування у практиці підготовки педагогів. Стратегічний напрям на підвищення якості вищої професійної педагогічної освіти потребує повноцінного використання науково-педагогічного ресурсу індивідуалізовано-диференційованого підходу у вищій освіті.

Проблема диференціації та індивідуалізації навчання є предметом дослідження представників різних галузей знань, має глибоке історичне коріння у вітчизняній та закордонній психолого-педагогічній науці (В. Вишківська, О. Горіна, М. Пісоцька, П. Сікорський, О. Шикиринська та ін.). Науковці наголошують на необхідності урахування індивідуальних особливостей та відмінностей здобувачів освіти як необхідної умови диференційованого та індивідуалізованого навчання (І. Осмоловська, П. Сікорський та ін.). Основу для диференціації та індивідуалізації науковці розглядають: міру загального інтелектуального розвитку, запас знань, працездатність (М. Пісоцька); навчання, навчальні вміння, освіченість, пізнавальні інтереси, здоров'я (А. Клемун (A. Klemun), Е. Лакнер-Ібесіх (E. Lackner-Ibesich), В. Рампетстрейтер (V. Rampetsreiter)); індивідуальні відмінності студентів у розвитку просторового та образного мислення (В. Вишківська, О. Шикиринська) та інші особливості. Однак найчастіше на практиці індивідуалізація та диференціація

полягає лише в розподілі студентів на «сильних» і «слабких» і різному обсязі та рівні вивчення одного й того ж матеріалу студентами різних груп.

Мета статті полягає у визначенні психолого-педагогічних особливостей диференційованої та індивідуалізованої системи підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей у закладах вищої освіти.

Сучасна гуманістична парадигма освіти серед завдань, що стоять перед закладами освіти, визначає пріоритет завдання становлення особистості, задоволення її освітніх потреб. Одним із ефективних засобів орієнтації навчання та задоволення освітніх потреб студентів є його диференціація та індивідуалізація. Диференціація навчання є невід'ємним аспектом процесу. Це пов'язано з тим що, по-перше, сучасні гуманістичні підходи до освіти висувають на перший план загальнолюдські цінності, і, передусім, особистості студента як найвищої унікальної людської цінності [5, с. 212]. По-друге, орієнтація на бажаний образ випускника, якому притаманні високий культурний рівень, моральність, освіченість, громадянство, володіння навичками самотворення, креативність тощо.

У ЗВО, які здійснюють підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей, де один викладач одночасно навчає велику групу студентів, необхідність урахування індивідуальних особливостей є ключовою проблемою індивідуалізації їхньої підготовки. Цю проблему вдається частково вирішити з допомогою диференціації навчання.

Модернізація освіти передбачає суттєве оновлення освітньої діяльності, для якої необхідною є індивідуалізація та диференціація традиційних та інноваційних освітніх процесів в організаційному, методичному та прикладному аспектах, оскільки саме традиційній системі освіти властиві гнучкість, динамічність, варіативність, адаптивність, прогностичність, наступність та цілісність, тобто якості, які гарантують впевненість, надійність та стабільність освіти.

Основним завданням системи підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності є керівництво процесом філософського осмислення основ природничих наук, яке передбачає: формування сучасних уявлень щодо форм існування та руху матерії; знання основних етапів розвитку поглядів щодо фізичної, хімічної та біологічної картини світу [6]; володіння методами методологічного аналізу конкретного змісту предметних курсів (наприклад, аналіз просторово-часових властивостей матерії – у фізиці; ілюстрація ідей незнищеності матерії – у хімії, причинності та системності – у біології) [8]; розкриття історичних аспектів природничо-наукової галузі (роль фундаментальних класичних дослідів у становленні фізики; знання основних етапів розвитку еволюційної теорії в біології чи теорії будови речовини в хімії). Окрім цього, майбутні учителі природничих спеціальностей повинні орієнтуватися в змісті суміжних предметів природничо-циклу для того, щоб здійснювати його аналіз. Така складність їхньої професійної діяльності зумовлює необхідність урахування ідей диференціації та індивідуалізації у професійній підготовці.

Предмет дослідження вимагає розгляду диференціації та індивідуалізації у педагогічній науці. Варто зазначити, що диференціація є традиційною педагогічною проблемою та безпосередньо пов'язана з процесом навчання та процесом виховання [2, с. 57]. Так, диференціація та індивідуалізація навчання розглядається як форма організації освітньої діяльності, у межах якої враховуються їхні схильності, інтереси і здібності [10, с. 460]. Однак, використання диференціації та індивідуалізації в освітньому процесі не знижує загального (базового) рівня підготовки студентів, на відміну від фуркації.

Процес диференціації в теорії та методиці професійної освіти, як правило, пов'язаний із вибором студентами додаткової спеціальності, спеціалізацій, факультативів та курсів на вибір що передбачають державні освітні стандарти [8].

Процес індивідуалізації та диференціації підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей є цілеспрямованим та організованим освітнім процесом спільної навчальної діяльності професорсько-викладацького складу та студентів для оволодіння системою знань, умінь, навичок з урахуванням їхніх індивідуальних та групових особливостей, що впливають на ефективність професійної підготовки. Таке розуміння сутності досліджуваного процесу зумовлює його психолого-педагогічну структуру і специфічний характер структурних елементів. Метою індивідуалізації та диференціації системи підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей є удосконалення наявними засобами знань, вмінь та навичок кожного студента окремо, а також їхніх груп і таким чином зменшити їхнє абсолютне і відносне «відставання», поглибити і розширити знання студентів з урахуванням їхніх інтересів та спеціальних здібностей [9].

Реалізація засад диференціації та індивідуалізації в підготовці майбутніх учителів природничих спеціальностей у ЗВО передбачає врахування особливостей студентів, які впливають на їхню навчальну діяльність і від яких залежать результати навчання, зокрема особливості пізнавальних процесів і пам'яті, властивості нервової системи, риси характеру та волі, мотивація, здібності, обдарованість тощо.

Для ефективної реалізації ідей диференційованого навчання необхідна якісна діагностика індивідуальних особливостей студентів, яка дала б змогу викладачеві своєчасно та достовірно виявляти стан кожного студента. Лише використання результатів діагностики дає змогу спроектувати ефективну систему диференційованої та індивідуалізованої підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей. Впровадження диференційованого та індивідуалізованого навчання у систему підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей дає змогу досягти таких цілей:

- створення оптимальних умов виявлення задатків, розвиток інтересів та здібностей кожного студента;
- задоволення пізнавальних потреб, удосконалення мисленнєвої діяльності, розвиток інтересів студентів, виявлення здібностей та задатків, формування професійних якостей;
- цілеспрямований вплив на формування творчого індивідуального, професійного потенціалу суспільства з метою раціонального використання можливостей кожного члена суспільства у їхніх взаєминах із соціумом;
- вирішення назрілих проблем шляхом створення нової системи диференційованої підготовки студентів, заснованої на принципово новій мотиваційній основі;
- усунути розрив між фронтальними методами викладання та індивідуальним характером знань.

Диференційований та індивідуальний підходи у навчанні передбачає здійснення освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей майбутніх учителів природничих спеціальностей, що значною мірою впливають на їхню поведінку у різних життєвих ситуаціях. Сутність індивідуального та диференційованого підходів передбачає гнучке використання викладачами різних форм та методів педагогічного впливу з метою досягнення оптимальних результатів освітнього процесу [2, с. 61]. Диференційований та індивідуальний підходи доцільно застосовувати для стимулювання навчально-пізнавальної активності, розвитку навичок науково-дослідної діяльності, прагнення до самоосвіти, заохочення тих чи інших особливостей поведінки та властивостей особистості. Індивідуалізації та диференціації навчання зумовлена необхідністю орієнтуватися в навчанні на конкретні типи студентів. Індивідуально-психологічні особливості студентів враховуються у виборі та застосуванні окремих методів та прийомів навчання, визначенні завдань для самостійної керованої роботи, створенні тестів та інших методик перевірки знань, умінь та навичок майбутніх учителів природничих спеціальностей.

Необхідною умовою індивідуалізації та диференціації навчання у ЗВО, його основою є психолого-педагогічна діагностика індивідуально-психологічних особливостей майбутніх учителів природничих спеціальностей. Відтак, домінанти конструювання процесів індивідуалізації та диференціації взаємодіють у сукупності як два аспекти одного процесу, що забезпечує розвиток та вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей, що забезпечує розвиток та вдосконалення освітнього середовища, діалогічну єдність всіх його елементів з метою розширення можливостей вибору студентами освітніх програм. Урахування цих тенденцій у підготовці майбутніх учителів природничих спеціальностей до професійної діяльності забезпечує оновлення вищої педагогічної освіти в особистісному, змістовному та організаційному планах.

Диференційовану та індивідуалізовану підготовку майбутніх учителів природничих спеціальностей у ЗВО забезпечує:

- 1) систематичне залучення студентів до диференційованої та індивідуалізованої самостійної діяльності;
- 2) формування гнучких, систематизованих, мобільних знань як опорних для диференційованого синтезу та перенесення знань;
- 3) поєднання поелементного відпрацювання пізнавальних дій – актуалізації, перенесення, систематизації, узагальнення та синтезованої узагальненої діяльності;
- 4) перехід від репродуктивних видів діяльності на основі міжсистемних асоціацій до творчих дій (механізм активного продуктивного мислення);
- 5) залучення студентів до складніших видів діяльності у вирішенні комплексних проблем, виконанні диференційованих проектів тощо.

Основними перевагами диференційованої та індивідуалізованої підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей у ЗВО є: формування цілісного уявлення про навколишній світ; оновлення змісту освіти шляхом розширення та поглиблення предмета пізнання; актуалізація нових механізмів та способів пізнавальної діяльності; розвиток раціональних та оптимальних прийомів досягнення поставленої мети; вдосконалення навчально-методичних та науково-методичних комплексів; підвищення якості професійної освіти шляхом об'єднання кадрових, інформаційних та матеріально-технічних ресурсів, формування наукового світогляду та дивергентності мислення; розвиток здатності до самоконтролю та самореалізації; розвиток прагнення до регулярного оновлення професійних знань та умінь; формування інтегральних якостей особистості – активності, самостійності, рефлексивності, відповідальності тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, підвищення ефективності індивідуалізації та диференціації системи підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей у ЗВО зумовлює необхідність урахування таких психолого-педагогічних особливостей:

- 1) визначення змістових компонентів індивідуалізації та диференціації професійної підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей;
- 2) визначення технологічних засобів індивідуалізації та диференціації професійної підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей;
- 3) створення «індивідуального навчального пакета студента»;
- 4) розробка навчально-методичного комплексу для індивідуалізації а диференціації професійної підготовки студентів;
- 5) формування готовності викладачів до здійснення індивідуалізації та диференціації навчання.

Глобальні соціальні трансформації останнього часу зумовили чітку тенденцію у вищій професійній освіті – формування нової освітньої парадигми, спрямованої на соціально-особистісну та компетентісно зорієнтовану підготовку майбутніх учителів, зокрема природничих спеціальностей. Водночас цілком очевидно, що індивідуальний підхід нарівні з диференціацією у системі підготовки майбутніх учителів природничих спеціальностей є трендом організації освітнього процесу у сучасному ЗВО. Однак, щоб ця актуальна тенденція міцно зайняла своє місце в оновленій практиці ЗВО, необхідна продумана її адаптація до вимог та можливостей сучасної педагогічної дійсності, що і визначаємо перспективами подальших наукових пошуків та досліджень.

Використана література:

1. Вишківська В., Шикиринська, О. Індивідуалізація та диференціація як необхідні умови вдосконалення освітнього процесу. *Грааль науки*. 2021. Вип. 8. С. 345–347.
2. Горіна О. М., Сікорський П. Сутність та принципи диференційованого підходу в навчанні студентів. *Вища школа*. 2007. Вип. 5. С. 55–63.
3. Довгопола Л. Практична підготовка майбутніх учителів біології до професійної діяльності на основі контекстного підходу. *Педагогічні науки*. 2020. Вип. 73. С. 61–66.
4. Коренева І. М. Концепція підготовки майбутніх вчителів біології до реалізації функцій освіти для сталого розвитку. *Педагогічні науки*. 2018. Вип. 82 (2). С. 148–153.
5. Літвінова М. Б. Методична система адаптивного навчання фізики у закладах вищої технічної освіти: дис. ... д-ра пед. наук зі спеціальності 13.00.02 / Центральноукраїнський держ. пед. ун-тет ім. В. Винниченка. Кропивницький, 2018. 517 с.
6. Ордановська О. Напрямок розвитку системи професійної підготовки майбутніх учителів фізико-математичних дисциплін профільної школи. *Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки*. 2012. Вип. 10. С. 221–225.
7. Пісоцька М. Е. Індивідуалізація навчання студентів природничо-математичних спеціальностей у вітчизняних вищих педагогічних навчальних закладах другої половини ХХ – початку ХХІ століття: теорія та практика: монографія. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2018. 533 с.
8. Сільвейстр А. М. Розвиток системи фізичної освіти у майбутніх учителів хімії і біології. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2016. Вип. 53. С. 281–285.
9. Klemun A., Lackner-Ibesich E., Rampetsreiter V. Individualisierung Und Differenzierung an Standorten der Kooperativen Mittelschulen. Wien: Stadtschulrat für Wien, 2008. 108 p.
10. Swanson D. M., Gamal M. Global Citizenship Education. Learning for Sustainability: tensions, 'flaws', and contradictions as critical moments of possibility and radical hope in educating for alternative futures. *Globalisation, Societies and Education*. 2021. Vol. 19 (4). P. 456–469.

References:

1. Vyshkivska, V., Shykyrynska, O. (2021). Individualization and differentiation as necessary conditions for improving the educational process. *Hraal nauky*, 8, 345–347 [in Ukrainian].
2. Horina, O. M., Sikorskyi, P. (2007). The essence and principles of a differentiated approach in student education. *Vyshcha shkola*, 5, 55–63 [in Ukrainian].
3. Dovhopola, L. (2020). Practical training of future biology teachers for professional activity based on a contextual approach. *Pedahohichni nauky*, 73, 61–66 [in Ukrainian].
4. Koreneva, I. M. (2018). The concept of training future biology teachers to implement the functions of education for sustainable development. *Pedahohichni nauky*, 82 (2), 148–153 [in Ukrainian].
5. Litvinova, M. B. (2018). Methodical system of adaptive teaching of physics in institutions of higher technical education. *Doctor's thesis*. Kropyvnytskyi: Tsentralnoukrainskyi DPU im. V. Vynnychenka [in Ukrainian].
6. Ordanovska O. (2012). Development directions of the system of professional training of future teachers of physical and mathematical disciplines of a specialized school. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti. Seriya: Pedahohichni nauky*, 10, 221–225 [in Ukrainian].
7. Pisotska, M. E. (2018). Individualization of education of students of natural and mathematical specialties in domestic higher pedagogical educational institutions of the second half of the 20th - beginning of the 21st century: theory and practice. Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenka I. S. [in Ukrainian].
8. Silveistr, A. M. (2016). Development of the system of physical education for future teachers of chemistry and biology. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Dragomanova. Seriya 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 53, 281–285 [in Ukrainian].
9. Klemun, A., Lackner-Ibesich, E., Rampetsreiter, V. Individualisierung Und Differenzierung an Standorten der Kooperativen Mittelschulen. Wien: Stadtschulrat für Wien, 2008. 108 p.
10. Swanson, D. M., Gamal, M. (2021). Global Citizenship Education. Learning for Sustainability: tensions, 'flaws', and contradictions as critical moments of possibility and radical hope in educating for alternative futures. *Globalisation, Societies and Education*, 19 (4), 456–469.

Marushko L. The relevance of differentiated and individualized training of future teachers of natural sciences in higher education institutions

A successful solution to the problem of high-quality training of future teachers of natural sciences in institutions of higher learning involves the activation of pedagogical efforts in a number of directions, the most important of which is the individualization and differentiation of the learning process. Adapting the forms and methods of pedagogical influence to the individual

characteristics and needs of future teachers of natural sciences is necessary in order to ensure the projected level of personal and professional development of a graduate of a higher school. In this sense, individual and differentiated approaches to education create the most favorable opportunities for the development of cognitive powers, activity, professional abilities and skills, inclinations and talents of each student.

Differentiated and individualized training of future teachers of natural sciences involves the generalization of the theoretical and methodological provisions of the process of professional training in the unity of the processes of individualization and differentiation, on the basis of which it is possible to formulate the principles of the organization of the educational process, as well as the search for mechanisms for the transformation of pedagogical reality, the development of innovative models of the development of professional education, technologies and mechanisms of their implementation. Differentiated and individualized training of future teachers of natural sciences is one of the most productive technologies in modern higher education, as it forms skills in the complex use of knowledge; develops rational ways of solving complex tasks, which make eclecticism and narrowly empirical orientation impossible; develops a new way of thinking, the ability to see the general in the private and to analyze the private from the standpoint of the general; significantly activates the educational activity of students.

Key words: differentiation, individualization, future teachers of natural sciences, system of professional training, institutions of higher education.

УДК 373.3.04:316.61

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.93.19>

Масюк О. М., Партола В. В., Смолянук Н. М., Титаренко Л. І.

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті проаналізовано окремі аспекти підготовки вчителів до роботи в інклюзивному освітньому середовищі, розкрито питання формування у майбутніх учителів початкових класів інклюзивної компетентності з досвіду роботи кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній освіті факультету початкового навчання Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Виділено напрямки формування інклюзивної компетентності здобувачів вищої освіти: у процесі викладання обов'язкових дисциплін, на яких здобувачі ознайомлюються з особливостями дітей з особливими освітніми потребами за нозологіями (з порушеннями інтелектуального розвитку, з порушеннями слуху, з розладами аутистичного спектру, з порушеннями зору, з порушеннями опорно-рухової системи, гіперактивні діти), набувають умінь в організації та методикі навчання учнів таких освітніх галузей, як «Математика», «Я досліджую світ», «Дизайн і технології» в умовах інклюзивного класу; у процесі викладання вибіркових дисциплін ведеться різностороння підготовка майбутніх вчителів початкової школи до роботи з дітьми, що мають порушення мовлення; у процесі науково-дослідної та методичної роботи викладачів кафедри (написання монографій, наукових статей, участь у міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях; видання методичних рекомендацій та посібників); у процесі виховної роботи кафедри з ознайомлення здобувачів з проблемами людей з інвалідністю, виховання у майбутніх вчителів емпатії та чутливого ставлення до учнів з особливими освітніми потребами (кураторські години, факультетські та загально університетські заходи, присвячені цій проблематиці).

Зазначено необхідність подальших досліджень у вивченні дієвих механізмів та умов, які сприятимуть формуванню інклюзивної компетентності майбутніх вчителів початкової школи.

Ключові слова: інклюзивна компетентність, майбутні вчителі початкових класів, учні з особливими освітніми потребами, інклюзивний клас, фахова підготовка, корекційно-розвивальні технології навчання.

На сьогодні українське суспільство досягло такого рівня соціального розвитку, що не може ігнорувати потреби людей з особливими освітніми потребами (далі ООП). Це стосується як пересічних громадян, так і здобувачів кожного освітнього рівня. За останні п'ять років Міністерством освіти та науки України було оновлено та доповнено нормативно-правову базу, що врегульовує окремі питання інклюзивної освіти (Наказ «Про затвердження Порядку зарахування осіб з особливими освітніми потребами до спеціальних закладів освіти, їх відрахування, переведення до іншого закладу освіти» (2018 р.), Наказ «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти» (2018 р.), Закон «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Постанова «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» (2021 р.) тощо), що дозволяє враховувати всі особливості організації освітнього процесу таких здобувачів та специфіку підготовки майбутніх педагогів до роботи з учнями з ООП.

Роль вчителя початкової школи у закладі загальної середньої освіти певним чином модифікується в інклюзивному освітньому середовищі. Про це зазначено у «Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів»». Педагог повинен сприймати учнів з особливими освітніми потребами так само, як й інших дітей у класі; залучати їх до спільних видів діяльності, формуючи для них індивідуальний темп